

Nf 14

42
DISSERTATIONUM ANTIPOIRETIANARUM
DODECADIS POSTERIORIS

QVARTA,

DE

REGENERATIONE,
NEC NON DE PERFECTIO-
NE GRADUUM, SEU

ἀναμαρτία ABSOLUTA, RE-
GENITIS PERPERAM
TRIBUTA.

QVAM

IN REGIA FRIDERICIANA

die Febr. hujus MDCCXXI. anni

SVB PRÆSIDIO

D. JOACHIMI LANGII,

S. THEOL. PROFESS. ORDINARI, *b.:*

PUBLICO EXAMINI SUBMITTIT

GOTTLOBIUS FRIDERICUS *Budel*

LAUBA HEXAPOLITANUS,
S. S. THEOL. ET PHIL. STUDIOSUS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

Typis JOAN. FRIDERICI KROTTENDORFFII, Acad. Typ.

DISSERTATIONUM ANTIPORETIANARUM
DODECADIS POSTERIORIS

QUARTA

DE

REGENERATIONE
NEC NON DE PERFECTIO

NE GRADUM, SEU

ABSOLUTA RE

GENITIS PERFERAM

TRIBUTA

QVAM

IN REGIA TRIDERICIANA

ANNO MDCCXXXII

SUB PRÆSIDIO

D. JOACHIMI LANGII

THEOL. PROFESS. ORDINARI

IN PUBLICO EXAMINE SUBMITTIT

GOTTFRIDUS FRIDERICUS LANGIUS

THEOL. THEOLOGIANUS

ET PUBL. LECTOR

HAEC LANGIUS

IN REGIA TRIDERICIANA

DISSERTATIONIS
DE
REGENERATIONE
SECTIO PRIOR
DIDASCALICA,
Veram sententiam hujus doctrinae exhibens.

PROPOSITIO I

Regeneratio est collatio
vitae spiritualis, &, ex
parte hominis, nativitas
spiritualis.

DEMONSTRATIO.

§. I. Hanc regenerationis proprietatem indicat
status hominis naturalis; secundum quem is est spiritua-
liter mortuus, seu mortuus in peccatis Eph. II, 1. Col.

A 2

II, 13.

II, 13. atque ita vita, quæ ex Deo est, & multo magis viribus in spiritu ac nova vita ambulandi, destitutus Eph. IV, 18. 2 Cor. III, 5. Col. I, 12.

§. II. Eandem confirmant illa scripturæ loca, quæ regenerationem respectu Dei sub figura *excitationis a mortuis*; respectu hominis sub imagine *spiritualis resurrectionis* & transitus e morte in vitam proponunt. Vide Jo. I, 13. Rom. VI, 3. seqv. 13. Ephes. II, 5. V, 14. Col. II, 12, 13. III, 1. 1 Jo. III, 14.

§. III. Hoc vero ipso *resuscitationis & resurrectionis* spiritualis sensu vocem *regenerationis*, quæ, proprie de Deo dicta, ex parte hominis spiritualem notat *nativitatem*, accipi, res ipsa indicat. Videatur ea Jo. III, 3, 5, 6, 7, 8. Jac. I, 18. 1 Petri I, 3, 23. II, 2. confer Tit. III, 5. Et quia in regenerationem *visio* incidit, regniti passim *fili Dei* dicuntur. Regenerationis vero vocem esse significantissimam, & cum humanæ naturæ, quam secundum communem nascendi sortem habemus, corruptionem & *adversitatem* summam; tum divinæ operationis, qua fit regeneratio, efficaciam nostrique mutationem intimam & maximam indicare, hic, tanquam datum, suppono.

PROPOSITIO II.

Regenerationis & nativitatis spiritualis synonyma biblica pro diversitate respectus sunt varia, emphaseos gratia itidem probe notanda.

DEMON-

DEMONSTRATIO.

1. *Conversio* a tenebris ad lucem, a potestate fatanæ ad Deum viventem Act. XXVI, 18. conf. Act. III, 26. 1 Petri II, 25. *κ. τ. λ.* *Penitentia* quomodo huc pertineat, res ipsa docet.

2. *Illuminatio*, quia *vita* spiritualis per se etiam divina *lux* est, spiritualiter videndi facultatem adferens. Unde etiam ipse Christus tanquam *vita* dicitur factus esse *lux hominum* Jo. I, 4. & *regenti* dicuntur *fili lucis* Ephes. V, 8. 1 Theff. V, 5. conf. Hebr. VI, 4. X, 32.

3. *Creatio*, unde homo regeneratus dicitur *καινὴ κτίσις*, *nova creatura* Psalm. LI, 12. Eph. II, 10. 2 Cor. IV, 6. 2 Cor. V, 17. Gal. VI, 15. conf. Jac. I, 18.

4. *Circumcisio cordis* Rom. II, 29. Col. II, 11, 13. confer omnino Deut. X, 16. XXX, 6. Jer. IV, 4. VI, 10. Phil. III, 3. Unde non renati dicuntur *ἀπερίτμητοι*, non circumcisi corde & auribus. Act. VII, 51.

5. *Insitio in Christum* Rom. VI, 5. conf. Jo. XV, 1. seqv.

6. *Translatio* e potestate tenebrarum in regnum Filii Dei. Col. I, 12, 13.

7. *Plantatio ad rivus aquarum* Psalm. I.

8. *Inscriptio legis*, quæ Deo respectu cordis nostri tribuitur, & qua indicatur *collatio* evangelica earum virium spiritualium, quæ ad vitam interiorem & exteriori legi conformem necessariæ sunt. Jer. XXXI, 31, 32.

9. *Cordis mutatio* ea, qua pro corde *saxeo* ablato *carneum*, seu tenerum ac molle, donatur. Ezech. XXXVI, 26, 27.

10. *Donatio mentis Christi*, per quam mentis nostra integra fit μεταμόρφωσις I Jo. V, 20.

PROPOSITIO III.

Præcipue notandum est illud regenerationis Synonymum, quod est accensio fidei, seu collatio virium credendi.

DEMONSTRATIO.

1. Deus Act. XVII, 31. dicitur unicuique offerre fidem h. e. vires credendi, ita, ut fidem in iis, qui gratiæ prævenienti & præparanti obicem haud ponunt, accendat, & hac ratione ipsos regeneret. Nam cum fides sit lux & vita spiritualis, accipere fidem est accipere vitam & lucem spiritualem, immo fieri lucem in Domino. Ephes. V, 8.

2. Præcipue hic notandus est locus Eph. I, 19, 20. ubi Ephesii regeneriti dicuntur experti ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως τῆς θεοῦ, excellentem magnitudinem potentie Dei, & credere secundum efficaciam roboris virtutis ejus, & quidem virtutis, quam exseruit in Christo, cum ipsum e mortuis excitavit. Ubi observandum est, excitatum in Ephesiis fidei opus septuplici emphasi describi. Primo enim dicuntur experti δύναμιν, & cum hoc non satis esset emphaticum, Paulus præmittit vocem μέγεθος, & huic vocem ὑπερβάλλον, ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως. Et cum dicere potuisset; credimus secundum efficaciam ejus, κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, ponit κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς κρᾶτης, secundum efficaciam roboris: & quandoquidem

quidem neq; hæc auctæ emphaseos locutio abundantia affectus satisfaceret, addit vocem, *τὴν ἰσχυρὰν, virtutis ipsius*; & cum neque ista sermonis *δυναμὸς* ipsi sufficeret, insuper addit, non minus divinae potentia demonstratum esse in excitatione hominum e morte spirituali, quam *demonstratum sit in excitatione Christi e morte naturali*, significans *regenerationem*, in qua vita fidei exciteretur, adeo non esse opus humanarum virium, ut in eo singularis & excellentissima Dei efficacia excellentiori modo se exerat.

PROPOSITIO IV.

Regeneratio non pertinet ad ultimum & summum vitæ christianæ complementum, sed ad ejus constitutionem & solida initia.

Quod liquet

1. *E propositione prima*, ubi demonstratum est, resurrectionem nihil esse aliud, quam vitæ spiritualis collocationem, & spiritualem resurrectionem.

2. *E propositione secunda*, ubi regenerationis synonyma idem comprobant.

3. *E propositione tertia*, ubi ostensum est, regenerationem esse excitationem fidei: a fide autem, quæ caritatis fecunda mater est, ipsa christianismi practici fundamenta surgere, nemo nescit.

PROPO-

PROPOSITIO V.

Regeneratio justificationem ita
continet, ut illa hac natura fit prior
& hæc in illam incidat.

DEMONSTRATIO.

1. Constat hoc e natura & officio fidei, cujus excitatio est ipsa regeneratio. Jam vero fides eo ipso momento, quo excitatur, pro natura sua relativa, se statim refert ad Christum, in justitiam apprehendendum, & hac ratione est justificans, adeo ut fides, Christum nondum ad justitiam apprehendens, adhuc sit nulla fides, nimirum recte, seu complete, constituta. De motibus enim præviis hic non est sermo. Atque ita regeneratio ipsam justificationem non potest non continere, ita, ut quæ ordine naturæ ea est prior, ordine temporis cum ea simul existat.

2. Idem comprobant *regenerationis* synonyma, præcipue illa, quæ sunt in *conversione* & *infitione* in Christum. Etenim sub *conversionis* notione respectu fidei, quæ præcipua ejus pars est, simul justificationem, quando hujus non peculiaris fit mentio, notari, notius est, quam ut demonstratione egeat. Et quo modo regeneratio infitionis naturam habere posset, nisi contineret justificationem, qua Christum induimus?

3. Et hoc est, quod ipse vocum *regenerationis* & *justificationis*, solitarie positarum, usus biblicus confirmat. Sufficiat nunc duo hic loca classica allegare. Jo. III, 3, 5, 6, 7. *regenerationis* necessitas ad aditum vitæ æternæ urgetur, nulla facta *justificationis* mentione: & Rom.

V, I.

V, i. fideles dicuntur *justificati*, & vi justificationis pacem habere cum Deo, nulla *regenerationis* mentione injecta. Ubi manifestum est, priori loco intelligi *regenerationem*, quæ includat *justificationem*; posteriori vero *justificationem*, quæ supponat *regenerationem*, eodem temporis ordine factam.

PROPOSITIO VI.

Doctrinæ de regeneratione integritas requirit, ut opponatur ex una parte solida ejus veritas & *ἐνέργεια* pharisaïsimo, nonnisi superficiariam naturæ incrustationem molienti; ex altera vero ejus imperfectio perfectissimo, ut ita loquar, pseudomystico, quo illa justificationi, eique falso creditæ, etiam ordine temporis postposita, ad absolutam *ἀναμάρτησιν* extenditur.

DEMONSTRATIO.

1. Primo isti, seu *Pharisaïsmi*, extremo, in quo pseudochristianos omnes, etiam illos ordinis alias *Episcopi* i, quando per certa temporum intervalla Phariseos agunt, hæere videas, medetur universa hujus

B

doctri-

doctrinæ tractatio, quam antecedentes quinque propositiones habent; utpote quarum singularum ratio ita est comparata, ut nonnisi quod verum, genuinum, solidum ac efficacissimum est, de regeneratione admittat.

2. Extemum posterius præter alios est viri clarissimi, Petri Poireti, uti sectione hujus Dissertationis posteriore videbimus. Illi vero recte opponimus

- a) *Indolem & proprietatem regenerationis* eam, secundum quam hæc non ad renovationis complementum, & quidem ultimum ac consummatum, quale vita æterna habebit, sed ad ejusdem primam constitutionem, seu ipsa solida christianismi practici initia pertinet, uti vidimus propositione IV.
- b) *Exempla regenitorum*, in singulis ecclesiis Apostolicis, in Apostolorum scriptis ita descriptorum, ut pro absoluta *ἀναπαύσις* ipsis tribuatur, seu injungatur, *studium proficiendi*, & quidem ut in expurgatione & depositione reliquiarum peccati, sic etiam in sanctimonie studio & exercitio bonorum operum, quemadmodum vel ipsis catechumenis est notissimum, ideoque demonstratione peculiari haud eget.

SECTIO

SECTIO POSTERIOR
ELENCTICA,
Erroribus ac corruptelis Poireti-
anis, Oecon. L. V. c. IX. p. 539. sqq.
opposita.

Locus I. §. VIII. p. 544.

Statum justificationis immediate subsequitur regeneratio, seu Renovatio ac Resurrectio spiritualis. Per hanc demum homo vere fit ac est christianus. Antea vero non nisi catechumenus, atque desiderio christianus erat: tam magnifici vero nominis mensuram coram Deo vere non adhuc implebat.

Disquisitio hujus loci.

1. Ut arena telam e se ducit ipsa, sic Poiretus doctrinam de regeneratione, uti illam de justificatione, non e pandectis sacris, sed e proprio ingenio & Burignoniana ifagoge defumfit; quemadmodum ostendit hoc ejusdem exordium, & integer tractationis progressus evincet.

2. Regenerationem proprie dictam & dicendam actum justificationis, immo & statum ejusdem ipsum, subsequi, falsum est, uti e præmissa demonstratione liquet.

3. De voce *renovationis* hic nihil nunc dicam, cum *renovationis* initium in ipsam regenerationem incidat.

4. Grande istud ὑστερον πρότερον, quo homo post
B 2 justifi-

justificationem, & quidem talem, qualem Poiretus describit, demum per regenerationem fiat verus christianus, discussum vide sectione priore.

LOCUS II. §. IX.

Observandum autem est, ne vocis ambiguitas errorem inducat, quod si per regenerationem totum negotium, quo nova pedetentim creatura efformatur, intelligas, ipsa justificationem præcedat; sic enim formationi embryonis responder, qui antequam enitatur, & ceu perfecta creatura in lucem prodeat, in utero materno effigiatur, progeneratur, & absolvitur. At vero ubi regeneratio sensu magis proprio natiuitatem spiritualem creatureque novæ & in Christo jam formate productionem designat, quomodo hic eam adhibeamus; purificationem ac justificationem subsequitur.

Disquisitionis hujus loci.

1. Auctor, lectorem suum ab ambiguitate sensus liberaturus, eidem ipsum involvit, ut videbimus. Theologis non solum loquendum, sed etiam sentiendum est cum Scriptura sacra. Atque ita locutiones biblicæ non nisi sensu biblico accipiendæ sunt. Ab hoc vero discedere Poiretum, e præmissa tractatione didascalica, cum ipsius theologumenis collata, liquet.

2. Proprio & biblico regenerationis sensu rejecto Auctor hic sensum aliquem non solum improprium, sed totum etiam, quantus est, commentitium substituit, lectori persuadens, eum esse magis proprium.

3. Suo loco videbimus, justificationem ab Auctore nostro usque ad summum renovationis, pro cuius declaratione eam accipit, gradum extendi; & nihilo

nihilo tamen minus regenerationem hic per *creature novæ & jam formatæ productionem* describit, eamque justificationi suæ postponit. Quæ sane chimærica est salutis œconomia!

4. Paragraphum X. cum duobus sequentibus huc transcribere nolo. Sufficiat, istos una atque altera observatione illustrare ac sub examen vocare.

- a) Auctor regenerationem & regenitos suos ibidem ita describit, ut ipse inter illos locum invenire possit nullum; quemadmodum ipsa sua Oeconomia abunde prodidit.
- b) Justificatus Poiretianus summum *renovationis* (cujus declaratio ipsi *justificatio* est) gradum obtinuit, ut Dissert. IX. X. & XI. videbimus; nec tamen adhuc orare potest. Etenim in regeneratione, quam justificationi suæ postponit, immo post eam, *demum rite orare incipit*. p. 545. Quas doctrinæ scopas indicasse, est tanquam dissolutas disjecisse.
- c) Mysticorum scriptorum commendatio Poiretiana admodum est inconspicua, etsi Mysticorum plurimi in doctrina minus corruptelarum habent, quam ipse Poiretus.
- d) *Regenitos*, quales Auctor comminiscitur, & eos *solos quidem*, ut p. 546. ait, *sacrarum paginarum veræque theologiæ veritatem solide intelligere, IDQUE NULLA VEL LITERARUM, VEL LINQVARUM, VEL LOGICES SIMILIUHQVE INEPTIARUM PERITIA ADJUTOS, præcipitatum & falsissimum est effatum, viro docto indignum.* Aliud est,

indoctis, at vere regenitis & illuminatis, veram & salutarem Dei & Scripturæ intelligentiam in rebus ad salutem necessariis tribuere, & hanc negare inapiis; aliud id facere cum contemptu subfidiorum, ipsasque litteras, quarum monumentis facer codex consignatus est, & ipsum sanioris rationis usum, sub nomine logices, & alia ejusmodi subsidia, uti sunt cognitio historiæ & antiquitatum &c. *ineptias & ineptiarum peritiam* vocare. Quod si Auctor vel solas rationis suæ ineptias, (ut ipsius verbo utar,) falso creditas in consilium adhibuisset, ab his & aliis veri nominis ineptiis certissime abstinuisset.

c) Vere regenitos esse columen ac salem terræ, & sapius tamen pro mundi purgamentis & maleficanis haberi, verum ac dolendum est: sed non minus etiam compertum est, Poireto etiam salem & lumen fatuum esse, seu videri, genuinum.

5. Paragraphus XIII. una cum XIV, XV. & XVI. sermonem habet epanorthoticum, partim in regenerationis affectatores, partim in ejusdem contemtores, ad examinis hujus institutum proprie haud pertinentem, ideoque hic prætermissum, etsi nec in eo desint animadversione aliqua haud indigna.

6. Et hanc epanorthosin continuari video §. XVII. XVIII. & XIX. Ubi quidem non deest, quod probes; sed nec ea, quæ jure improbamus, absunt. Nam non solum censors est acerbus in ordinem doctentium generatim, in eo regenitos vel Phœnice rariores pronuntians; sed etiam æstimator est inconsultus

tus

tus & effusissimus Burignonæ, magistræ suæ; utpote quam existimat suo tempore sui inter mortales similem haud habuisse. Præterea invehitur in eos, qui sibi desertionem muneris publici & vitæ anachoreticæ electionem vitio verterunt.

7. Paragrapho XX. & duobus sequentibus *regentos* distingvit in tres classes, *infantum*, *adultorum* & *virorum*, recte quidem per se, sed sensu non ubivis sano. Duobus vero proximis paragraphis, nimirum XXIII. & XXIV. causas edisserit, cur Deus regentos, *si quando dentur*, non potius ex hac vita evocet? Paragrapho XXV. & sequentibus aliquot hypothesium suarum difficultates solvere laborat. Ubi ipse iterum audiendus erit.

Locus III. §. XXV, p. 553.

Transimus jam ad difficultates nonnullas is, que de regeneratis tradidimus, hæcenus annexas. (I) Principio, inquit: si inclinationes omnes, primique adeo regeneratorum motus ad bonum semper ferantur, colligendum erit in regeneratis nullos concupiscentiæ stimulos superesse, adeoque & nulle pugne materiam. Quid igitur dicendum erit de tot Scripture S. dictis, que certe homines vel maxime regeneratos hortantur, ut contra mundum, carnem atque peccatum pugnare pergant? nonne Paulus de se ipso fatetur; Rom. VII, 19. se bonum quidem quod vellet, non facere, malum vero, quod facere nollit, perpetrare? nonne oportuit, ut Deus, quo a fastu eum præservaret, angelum Satanae ipsi mitteret 2 Cor. XII, 7. qui ad humilitatem eum deprimeret?

Quid

Quid vero istis opus erat? Quid opus pugnare, seseque præmunire, siquidem hostis nullus superfit.

Disquisitionio hujus loci.

1. Auctor difficultates movet tantum, non autem amovet, nec solvit. Et quando eas, §. XXVI. vocat *tricas*, quibus *spiritus tenebrarum ac confusionum opus Dei obiectum velii*, haud obscure prodit, se per injustum injustæ indignationis affectum ad inquisitionem veri redditum esse ineptum.

2. Primo p. 554. seqq. prolixo sermone similitudinem de pugna, seu bello, per omnes partes operose contextit, & hanc ipsum §. XXVII. p. 556. seqq. ad statum regeneratorum non minus prolixè applicat. Summa huc redit, quod renatus in interioribus suis, h. e. in corde, desiderio, amore, consensu, & animæ fundo, tanquam in castro suo munito, *nullum amplius hostem, nullum amplius peccatum, nullum prævum motum*, qui ex interioribus surgat, habeat ac sentiat; in exterioribus vero, h. e. in ratione, imaginatione, sensu & corpore, tanquam in regione externa, hostibus circumdetur, ipsorumque insultus experiatur, ita ut ipsa etiam interiora munimenta rursus expugnari & occupari possint, si sibi ipsi desit.

3. Hæc quidem singula speciosa sunt, sed nihil probant, cum iis autem, quæ supra Sect. I. de regenerationis indole & regeneratorum statu adstructa sunt, collata per se concidunt. Cum vero explicandæ hypothefi suæ §. XXVIII. prolixius inhæreat, denuo potentiora ejus verba huc transcribam.

LOCUS

Locus IV. §. XXVIII.

Certissimum est, in corde regenerati concupiscentiam nullam superesse, neque ullum amplius desiderium pravi in ex fundo ipsius pronasci; intimos ejus recessus, proclivitates, inclinationes & affectiones in pacem cum Deo rediisse, in vite jam fontem transformata; nihil denique mali in corde ejus debellandum restare; nihilominus imaginationem, sensus, carnem, & que eam respiciunt objecta, inimicus veluti regiones externas & agros quosdam circumjacentes pererrat, eorumque ope animam impetit: verum impetus isti non nisi ab externis accedunt, ad interiora licet tendant: Et tunc quidem in conflictibus ac pugnis, contra ea que jam foris sunt, contra carnem, mundum & diabolum, anima regenerata diligentissime se ipsam tuebitur, ne forte secundo pereat: hostis namque rationi ac imaginationi non raro res pravas ideasque tum excellentie ac glorie, tum abundantie & luxus, tum deliciarum atque voluptatis suggerit: quibus ea si aures prebeat, hostis redit in animam: si vero indignabunda isthec rejiciat, non modo non delinquit, sed & hoc nomine Deo magis placet. Ipsa etiam caro in regeneratis crassa adhuc & bruta est, & proprio quodam pondere ad sui studium sensuumque delicias abripitur. &c.

Item paulo post p. 558. Quando anima in Deo carnem penitissime edomuit, hostes eam actu amplius impetere non audent; quomodo inter sanctos fuere, qui viginti forte aut triginta annorum spatio nec levissime tentati sunt, satana, ubi animam fortem videt & attentam, opere pretium non reputante eam frustra velut cum damno ac ludibrio suo tunc quidem laceessere, licet oculos tamen ab ea non avertat, sed

C

foribus

foribus perpetuo adsset, obsidione eam cingens, utut a pugna desistat. - - - Et quemadmodum in bello cives non raro externa & suburbana igne exurunt, si hostis in iis nidulari & refugium sibi parare queat; ita & sancti corpora sepe sua durissime habuerunt, sanctoque quodam fervoris aestu ea macerarunt & tantum non subruerunt, verum ne diabolus eo se conspiceret: ille siquidem ex quo ex corde jam sanctificatio ejectus est, illic fere refugium sibi ac nidum quærere soleat.

Disquisitio hujus loci.

1. Etiam in regenerati corde concupiscentiam superesse &c. etsi non dominetur amplius, supra Sect. I. probatum est.
2. Atque ita si non superbæ, tamen erroneæ, mentis effatum est, *nihil mali in corde regeniti debellandum restare*, superbiam, malum omnium spiritui insidiosissimum & maxime exitiale, alens.
3. Quod in imaginatione, sensu & carne, seu corpore, peccatum hospitari nequeat, nisi simul resideat in anima & inde hæc exteriora infestet, itidem ex iis, quæ supra Sect. I. tradita sunt, liquet.
4. Merum commentum est, animam vere regnitam carnem ita penitissime domuisse, ut hostes non audeant eam actu amplius impetere. Si enim protoplastos & ipsum Dei Filium simpliciter ἀναμάρτητον impetierunt; quidni potius audeant istos impetere, qui ab ipsorum statu absunt quam longissime.
5. Auctor superstitionam, seu pseudomysticam, prodit credulitatem, quando dicit, *inter sanctos fuisse, qui*

qui viginti forte aut triginta annorum spatio ne levissime quidem tentati sint. Ubinam hujus rei documenta sunt? Ipsi sancti id sunt confessi, ait Poiretus. Nec enim hoc aliunde, nisi ex ipsorum testimonio, constare potuit. Verum ipsa hæc confessio grave, et speciosissimum, & vere splendidum, fuit mendacium ac peccatum, e peccandi consuetudine per viginti istos aut triginta absolutæ, at falso creditæ, *δυναπρησίας* annos continuata proveniens. Veteres ascetæ dixerunt, *non sentire tentationem, gravissimam, certe periculosissimam esse tentationem.* Et hos credo altius & ulterius in studio sanctimonix fuisse proVectos, quam istos sanctitatis jactatores. Memini, me semel atque iterum ex amico aliquo fide dignissimo audire, quomodo steterit Poiretus, ab eodem de sanctis istis consummatis interrogatus. Cum enim hic eum, in itinere per Belgium factò, salutatum rogasset, ut sibi aliquot ejusmodi sanctos, quales ipse cum mysticis, tanquam obvios, sibi que notissimos, describat, in Hollandia ostenderet, ædificationis gratia invisendos, adjecta asseveratione, se vel unum inventum pro universi itineris pretio, seu præmio, esse habiturum. Suspensus primum siluit, mox autem dixit, se quidem unum nosse, sed hunc nullam sui copiam facere, deinde adjiciens, Burignoniam suam talem fuisse. Verum enim vero quemadmodum in vitæ ejus typo, qui hunc curatius perspectum habuerunt, nihil minus invenerunt: sic, quin idem de altero illo latitante dicendum fuisset, quis dubitaret?

6. Ultima allegati loci periodus de civibus in bel-

lo, ut tueri possint interiora, externa & suburbana igne exurentibus, in applicatione ad voluntariam & durissimam corporis afflictionem, macerationem & tantum non subversionem, papatum, & in eo superstitiosissimi monachatus ἀνθαίστα martyria redolet & tacite commendat. Et isti disciplinæ, tanquam carnificinæ, revera quandam ἀντοχειρίας speciem subesse, res ipsa docet. Non ἀλογον & brutum, sed λογικόν & πνευματικόν sui cultum Deus requirit.

Locus V. §. XXIX. XXX. p. 560.

At vero, aliam nobis hic difficultatem reponent, aut potius priori resumta, ea, que ex responsione nostra colligi posse videntur, urgebunt: Ergone, inquit, fieri unquam potest, animam vere regeneratam adeo puram esse, ut nulla omnino mala propensio, nulla concupiscentia, nullumque desiderium pravum in corde ejus restet, & in tanta puritate ad mortem usque intemeratam se tueri possit & debeat: id si ita esset, homo hac in vita sine omni peccato seu impeccabilis (sit venia verbo) foret utique. Nonne vero contrarium tum Scriptura docet, tum experientia confirmat?

RESP. Maxime vero, impeccabilitas (liceat sic loqui) seu peccandi impotentia, tum Scripture, tum experientie contraria est: sed abst, nos doctrinam istam negligentie atque securitatis tradere, qui potius, nullum dari posse justificatum aut regeneratum dicimus, quin peccare, & quidem lethaliter, atque adeo finali clade perire queat. At vero aliud est peccare posse, aliud actu peccare: aliud item posse non pecca-

peccare. Sancti actu non peccant, possuntque [cum Dei gratia] non peccare: fueruntque inter regenitos, qui inde a regenerationis sue primordio ad finem usque vite nullum amplius peccatum admiserunt. Hec stupenda dicent & incredibilia! Anne vero divinae gratiae efficacia tanta non erit, ut hoc ipsum possit? Et num erravit Paulus, ubi dixit, 1 Thess. V, 23, 24. Deus pacis vos sanctificet & penitus perfectos reddat, (sequor vim textus sacri) totusque vester Spiritus, animaque & corpus sine labe conferentur ad adventum Domini nostri Jesu Christi? Ergone optavit impossibilia, atque ut ea possibilia esse doceret, errorem errore obtexit, ubi addidit: Fidelis est (Deus) qui vos vocat; atque ista efficiet? Quot vero inter sanctos idem sua edocti sunt experientia & imposterum edocebuntur? Ergone vetus Adamus, qui in minimis Dei mandatis observandis innumeras difficultates invenit, ex suo ingenio novum judicabit hominem, qui in iis gaudia sua, thesauros, delicias & vitam reperit?

Disquisitio hujus loci.

1. Concedit quidem Auctor potentiam peccandi, seu fieri posse, ut regeniti peccent. Negat vero istos actu ipso peccare, contendens eos omnino posse non peccare, adeo ut nulla omnino mala propenso, nulla concupiscentia, nullumque desiderium pravam in corde ipsorum resset & ad mortem usque se exserat. Quod assertum sane fundamento caret.

2. Primum quidem argumentum suum Auctor desumit a divinae gratiae efficacia. Sed manet isti sua efficacia magna & maxima in tollendo & avertendo

peccati dominio, & in reliquis ejusdem magis magisque expurgandis. Ulterius gratiæ efficaciam in hac vita extendere, est sapere supra id, quod scriptum est; uti e Sect. I. liquet.

3. In loco Pauli 1 Theff. V, 23, 24. Auctor vim textus Græci secutus (uti habet ejus parenthesis) sibi contradicit ipse, quia supra p. 546. *literarum & linguarum peritiam* in Scripturæ interpretatione *ineptias* vocavit.

4. Ad ipsum vero locum Pauli quod attinet, is Auctori nostro adeo non patrocinatur, ut potius ipsius hypothese valde sit contrarius. Id quod e sequentibus liquet observationibus:

- a) Ecclesia Thessalonicensium una erat e præstantissimis, ad Pauli votum præ multis aliis composita. Unde ejus membris Paulus tribuit *ἔργον τῆς πίστεως*, *opus fidei*, *κόπον τῆς ἀγάπης*, *laborem caritatis*, & *ὑπομονὴν τῆς ἐπιδοῦ*, *pauentiam spei* c. I, 3. item ornat Thessalonicenses encomio evangelii, in spiritu & potentia cum magna plerophoria inter durissimas afflictiones quam lubentissime recepti, & imitatione Christi comprobati. v. 5. sqq. conf. c. II, 13. Taceo reliqua status Thessalonicensium egregii testimonia. Dubitari itaque nequit, ipsos fuisse vere regeneratos. Si vero jam fuerunt regenerati, sequitur, regeneratos, eosque præstantissimos & fidelissimos, nondum adeo esse perfectos, ut nulla in iis amplius adsit mala propensio, nulla concupiscentia &c. Cujus negationis ratio manifesta est in loco Pauli ab ipso Aucto-

Auctore adducto. Nam Apostolus ipsis nequam jam tum tribuit ejusmodi perfectionem, sed, ut ad eam magis magisque contendant, & in ea aliquando coram Domino in adventu ejus glorioso compareant, *exoptat*: addens, Deum hoc ipsum *pro fidelitate sua EFFECTURUM ESSE*, non, *jam tum effecisse*.

b) Paulus apud Thessalonicenses urget τὸ περισσέυειν μᾶλλον, & quidem ratione futuri. c. IV, 1, 10. Hoc vero ipsum etiam de continuanda reliquiarum peccati expurgatione intelligendum esse, non solum indicat res ipsa, sed integer etiam contextus, præcipue consequentium.

s. Quæ cum ita sint, locus Pauli ipsi Auctori omnino obstat, & per se concidunt, aut evanescent isti colores, quos ornandæ suæ hypothese sub adducti sermonis sui finem adhibuit.

Locus VI. §. XXX. p. 560.

Utique nemo mortalium, qui ex Adamo orti sunt, ante regenerationem suam non peccavit: significant id infinitæ Scripturæ sententiæ, quas vetus Adamus accuratius callet ad unguem, quam eas, quæ necessitatem Sanctificationis ac perfectionis urgent; quandoquidem ille iniquitatis suæ nidum sub iis occultare studet. Huc pertinent, verbi gratia, ea Scripturæ verba, quæ dicunt, Ecclesiast. VII, 20. neminem esse, qui non peccet. Psalm. CXLIII, 2. neminem viventium coram Deo justificatum iri. Cuilibet dicendum esse,

se, remitte nobis peccata nostra; 1 Joh. I. v. 18. si dicamus, nos peccatum non habere, nos mentiri: *aliaque non pauca, quibus accedunt exempla Davidis, Salomonis, Petri, & aliorum.* Sed conscientiam lectorum testor, utrum his indicetur, hominem qualicumque gradu constitutum sive corruptionis, sive conversionis, sive regenerationis, semper peccare, nunquam justificatum iri, & quotidie iniquitatibus se involvere? Si eorum, qui inter homines robusti sunt & perfecti viri, unum aut alterum semel per voluntariam distractionem, oculis a via sua ad alia perlustranda aberrantibus, cadere evenit, num hinc colligere licebit, hominum neminem ambulare posse, quin cadat? Equidem, non magis Diabolum abominor, quando ut Christum perdat, regnumque proprium infernale erigat, Scripturam ipsi allegat, quam infelicem hunc scripturae abusum detestor, quo puritati eam ac perfectioni operis Spiritus S. opponunt. Nonne meridiana luce clarior est, ista Scripturae verba non nisi de us loqui, qui ad regenerationem nondum promoti sunt, & in corruptione, aut si majoris circa conversionis suae initia adhuc versantur? Fuerit - ne Salomonis ea sententia, neminem hominum, quemcunque etiam statum attigerit, non adhuc peccare? Qui igitur dixit idem, Proverb. XXVIII. v. 13. ut gratiam obtineat homo, oportere ut peccata sua reliquerit? Anne David absolute voluit, neminem viventium quocunque in statu versetur, coram Deo justificatum iri, neminemque post justificationem factam, cor suum immaculatum conservare posse? Ipse non minus atque reliqui Auctores sacri frequentissime inculcant, quod filii Dei, hoc est, qui ex Deo per generationem novam renati sunt, in iudicio Dei subsistent, quodque sanctissimas ejus voluntates observent. x. τ. λ.

Disqui-

Disquisitio hujus loci.

1. Quando Auctor ad probandam thesin, quam concessit, *neminem ante regenerationem non peccare*, etiam ejusmodi loca Scripturæ adducit, quæ etiam de statu regentorum agunt; posset quidem hoc argumentum valere, tanquam a minori ad majus, scilicet cum regeniti peccent, multo magis peccare irrogenitos. Sed hanc illationem is nequaquam intendit, ideoque paralogismum committit, quo statum unum cum altero confundit, quando existimat, singula loca agere de non renatis. Ubi omnium minime locum Joanneum 1 Jo. I. 8. de non renatis explicare debebat; quemadmodum univèrsus ejus contextus indicat.

2. Ista obtestatio ad lectorum conscientiam directa est supervacua; quandoquidem res distinctas confundit, & ea quoque, quæ neganda non sunt, negat. Non est quæstio, an regenitus se quotidie iniquitatibus involvat? sed: ane adhuc in ipsa anima malæ concupiscentiæ radix, seu peccatum originale, variis ipsam modis sollicitans, sit superstes? Id quod negat Poiretus. Verbum *justificatum iri* ipsum hic non solum de renovatione, sed de ejusdem quoque consummatione, perperam accipere, res ipsa indicat.

3. In similitudine ab *ambulatione & casu* petita nova est confusio. Nam aliud est *non cadere* regenitum, seu in gratiæ statu persistere, aliud, ipsum *non peccare*, & in se non amplius habere, quod impugnet, & quod expurget.

4. Quæ cum ita sint, cæcus plane & inconsultus

tus est iste abominationis zelus, quem Auctor sub loci finem effundit. Utinam istum in semet ipsum, sumque Scripturarum abusum & neglectum manifestissimum, convertisset!

5. Sane luce meridiana clarius est, locum Joanneum agere de iis, qui nec in corruptione, nec circa conversionis initia amplius hærebant. Salomonis vero sententiam esse generalem, & formulam precationis, *remitte nobis peccata nostra*, a Christo discipulis suis omnino in statu gratiæ præscriptam esse, liquet e demonstratione Sect. I. & e discipulorum statu. Eadem est ratio loci Davidici. Locus Salomonis alter, qui de pœnitentibus agit, vindictis non eget; uti nec reliqua loca, in luce sua per se posita.

Locus VII. ibid.

Jesus Christus autem ubi vult, ut Deum indefinenter invocemus; remitte nobis peccata nostra, eone voluit unumquemque docere, ut singulis diebus peccet, quo preces illas vere fundere possit quotidie? Nonne qui Deum amant sufficit se, dum in tenebris essent Deique inimici, peccavisse, ut & propria peccata deprecantur tempore fidelitatis sue, quotiescunque præteritos lapsus recogitant, veriti ne ad eos redeant nisi memoriam eorum diligenter servant; tum ut pro aliis peccatoribus hisce verbis orent, utut ipsimet forte sine peccatis sint? Quomodo vero Jesus Christus voluisset nos eadem in oratione Deum implorare, ut faciamus voluntatem ejus in terris, quemadmodum Angeli eam faciunt in cœlis? Illene in eadem hac oratione petitiones secum invi-

gem

cem pugnantes nobis praescribere voluit? illene, quod ad ultima haec verba attinet, nos petere iussit impossibilia, & quae largiri nobis nollit aut non posset; aut denique sic orare, ut spes nulla sit ea, uti desideravimus, impetrandi: quod quidem hic fieret, cum petimus, ut voluntatem Dei exsequamur perinde atque Angeli, hoc est, ad minimum, ita ut novis peccatis Deum non offendamus?

Disquisitio hujus loci.

1. Animadvertit Auctor, verba Christi de injuncta discipulis suis peccatorum deprecatione, sibi maxime esse contraria. Unde eorum corruptelas seorsum est molitus, sed quam infelicissime, uti nunc paucis videbimus.

2. Jesus Christus ubi vult, ut Deum indefinenter invocemus: remitte nobis peccata nostra, nequaquam voluit unumquemque docere, UT singulis diebus peccet, quo preces illas vere fundere possit quotidie: quam ineptissimam consequentiam Auctor non sine detorsione iis, qui ἀναμαρτυρίαν haud admittunt, tribuit: sed docere voluit, QVOD singulis diebus peccent, id eoque deprecatione egeant.

3. Verba Christi de peccatis status praeteriti, quae jam dudum remissa sint, explicare, est eorum sensum repugnante grammatica & logica naturali ad perversam hypothesein suam inflectere, & hac ratione petiti principii sophisma committere. Interea lubens accipio, quod hic dari video, scilicet deprecationem istam cadere in regenitos. Eadem est sensus detorti τῶν ἐβ-
λοτύς, quando verba ista ad deprecationem peccato-

rum ab aliis commissorum, propria culpa plane negata, detorquentur. Et quomodo ad hanc sententiam quadrarent verba reliqua relativa: *sicut nos remittimus debitoribus nostris?* Num de hoc peccantium actu alieno precantes certi esse possunt? Si vero incerti sunt, immo non raro contrarium in iis vident, eadem incertitudo, aut negatio, vi relativæ locutionis, in suam ipsorum deprecationem ex parte Dei recidit. Miror, virum doctissimum hunc suum labyrinthum non vidisse. Quod tamen non sine hæsitatione aliqua hypothefin suam defenderit, vel inscius prodidisse videtur per particulam *fortasse*, verbis de ἀναμαρτησία infertam. Dicit enim: *ut ipsimet FORTE sine peccatis sint.*

4. Et quanta quæso non est ἀσυλλογισία, seu quantus paralogismus, ita argumentari: Christus præcepit regenitis precari, ut voluntas Dei fiat in terris, sicut fit in cælo a sanctis angelis. Ergo dixit, regenitos esse sine peccato, quia angeli in cælo non peccant. Certe talia tantum indicasse, est refutasse.

5. Et in argumento hoc inepto sibi ipse adeo placuit Auctor, ut non dubitaverit isti jam erotematically proposito aliquot adhuc interrogatiunculas subnectere: *Illene in eadem hac oratione petitiones secum invicem pugnantes nobis præscribere voluit? x. τ. λ.* Quasi vero non multo magis ipsi hoc argumentum possemus opponere & dicere: Christus in precatione quinta supponit regenitos adhuc habere peccata, ideoque ipsorum deprecationem injunxit. Ergo in verbis precationis tertix, seu membro precationis tertio, de voluntata-

luntate ejus in terris perficienda, quemadmodum in cœlis fiat, iisdem nequaquam ἀναμαρτησίας potuit tribuere. Quod si negasset Poiretus, suis ipsi verbis respondissem: *Itane Christus in eadem hac oratione petitiones secum pugnantes nobis præscribere voluit?*

6. Et quam versipellis hæc non est pugna, evangelicæ veritati opposita? Locum enim Auctor his concludit verbis: *Voluntatem Dei exsequamur perinde atque Angeli, h. e. ad minimum ita, ut novis peccatis Deum non offendamus?* Hic videmus ipsum remittere a rigore suo, & tamen in eadem persistere sententia. Aliud enim est, ita esse ἀναμαρτησιον, ut nullum amplius peccatum, e residua intra nos ipsos mala radice propululans, aut nos sollicitans, habeamus; aliud est, *peccatis novis*, nimirum contra conscientiam & data opera patris, *Deum non offendere.*

7. Miror, Auctorem conscientiam habuisse adeo confopitam, ut e sua ipsius experientia de peccati reliquiis secundum Scripturam sacram non didicerit rectius sentire. Quæ ἀναμαρτησίας persuasio certe unum e gravissimis ipsius peccatis fuit, inprimis cum eam non incluserit domui suæ, sed publico scripto divulgatam per christianum orbem volitare fecerit, veritatem evangelicam eadem impugnans & pharisaicum pseudomysticorum tumorem insigniter adaugens.

Locus VIII. ibid. p. 562.

Tandem ubi Joannes ait, quod nos ipsos fallamus, si dicamus, nos peccatum non habere, perspicuum certe est,

te est, eum loqui de peccatis admissis ab homine dum adhuc in tenebris esset (1 Job. I. v. 8. & 10.) extra communionem cum Deo, & purificationem per sanguinem Filii sui. Ita enim se ipsum de tempore præterito interpretatur, additque verbis disertis (1 Jo. I. v. 6.) quod quicumque gloriatur communionem sibi esse ac societatem cum Deo, & nihilominus in tenebris ambulet, mentiatur. Idem ait, (1 Job. II. v. 5.) quod ista omnia scribat, ut non amplius peccemus; quodsi antehac peccaverimus, Jesum Christum nobis Advocatum esse atque Intercessorem coram Deo; item quod ex hoc signo sciamus, utrum recte eum cognoscamus, (1 Job. II. v. 3.) si mandata ejus observemus, quodque amor Dei hac ratione perficiatur compleaturque; quod (1 Job. III. v. 6. & 9. & cap. V. v. 18.) quis in Deo maneat non peccet: quod qui ex Deo natus sit, peccatum non admittat, nec admittere possit; quoniam semen divinum in eo manet: radix ejus bona est atque divina, ex qua non nisi merum bonum pronascitur. Novi equidem adesse nonnullis glossemata sua, quibus locum hunc eludant, eumque intelligere velint de certo quodam peccato in Spiritum S. quod, si ipsos audias, non minus rarum sit atque inusitatum, quam monstra quedam non nisi in novo orbe, & raro quidem, obvia. Verum ex tota serie verborum Joannis patet, eum loqui de omni peccato contra legem admissio, de omni inclinatione atque opere, quod cum divina justitia non consentiat, de omni motu charitatis contrario, verbi gratia de odio fratris sui, & que his similia sunt, que profecto in regeneratis totidem peccata in Spiritum S. sunt, si recte sciamus, in quo peccata ea consistant, quod alibi (Oecon. Lib. III. Cap. IX.) explicare conati sumus.

*mus. De istis omnibus & singulis inquit Apostolus: Qui-
cunque ex Deo natus est, is non peccat: siquidem se-
men Dei in ipso manet: neque peccare potest, quoni-
am ex Deo natus est. Nolo examinare interpretationes
eorum, qui verba ista, peccare non potest, idem dicere
vellent atque hæc, in peccato, quod committit, decedere
five mori non potest. Ea mihi indigna videntur que re-
futentur.*

Disquisitio hujus loci.

I. Joannem c. I, 8. loqui de peccatis admissis ab homine, qui adhuc in tenebris est, falsum est. Ita enim nequaquam se ipsum interpretatur vel in antecedentibus, vel in consequentibus.

Non in antecedentibus v. 6. ubi negat, communionem illi esse cum Deo, qui adhuc in tenebris sit. Aliud enim utique est, adhuc *esse in tenebris*, tanquam in elemento & statu suo ac principio dominantem, quod non renatorum est; aliud est, adhuc tenebrarum, seu peccati, *radicem* intra se habere, at non amplius *dominantem*, sed tantum *afficientem* & sollicitantem: qui status est regeneritorum. Quam distinctionem admittendam esse, tanquam nativam & rei ipsi convenientissimam, docet res ipsa & phrasologia biblica frequentissima, quæ regeneritis principium & statum lucis, & nihilo tamen minus adhuc etiam peccati, tanquam tenebrarum, reliquias tribuit, exigitque, ut has magis magisque expurgent: quemadmodum vel ipsis catechumenis, & iis omnibus, qui mediocriter tantum in lectione Sacræ Scripturæ, imprimis epistolarum Pauli, versati

versati sunt, est notissimum, nec probatione nunc eget.

Nec in consequentibus. Nam uti apostolus v. 11. præteriti, sic v. 8. præsentis temporis ἀναπαύσεως imaginariam refellit. Et quando idem c. II, 1. scribit, se scriptione sua id agere, ut ne amplius peccent regniti, id intelligit de peccatis, quæ conscientiam vastant, inducta status gratiæ iactura. Quando autem Auctor noster voces Apostoli sequentes: & *si peccaverimus*, interpretatur de tempore præterito addita particula *ante hæc*, istarum sensum corrumpit, simul commisso vitio, quod in argumentando *petitionem principii* vocamus. Nec quicquam lucratur commate tertio c. II. siquidem aliud est *mandata Dei servare*, aliud, esse sine ullo peccato & inhærente ac sollicitante concupiscentia. Illud, non vero hoc, Apostolus regenitis adseribit. Quem hujus loci sensum inter multa alia præcipue locus Pauli Rom. VI, 11. 12. declarat; ubi non ait Apostolus: *Vos, qui cum Christo peccato mortui estis, non amplius ullum peccatum in vobis habetis: sed: ne dominetur peccatum in mortali corpore vestro, ut illi obediat in concupiscentiis suis.* Tribuit ergo Paulus regenitis concupiscentias, sed abesse vult dominium. Locus quidem ille 1 Jo. III, 6, 9. plus imperitis speciei pro hypothesei Poireti habere videtur. Sed revera nihil illi affert præsidii: quandoquidem *peccatum facere* phrasi Joannea est sollicitanti concupiscentiæ ita obedire, ut illi dominium rursus concedatur, excusso gratiæ dominantis principio. E femine divino, tanquam bona radice, nil nisi merum bonum pronasci, verissimum

mum est; sed falsum, præter hoc bonum ac principatum tenens semen, non aliud malignum peccati originalis semen intra ipsum hominem adhuc superesse. Atque ita regeneritus non peccat aut peccare potest, quatenus est regeneritus, sed quatenus adhuc est peccator, aut quatenus pro delicti gravitate gratiæ statum deserit. Quæ cum ita sint, manifestum est, loco huic omnino suum constare sensum genuinum, nec opus esse, ut quisquam ad inania illa, quæ Auctor sub finem commemorat, glossæmata confugiat.

OBSERVATIONES

ad tractationem materiæ

DE
SERVATIONE PRÆCEPTORUM DEI,
ad doctrinam de Regeneratione ab
Auctore p. 562. seqq. relatam.

Multa hic occurrunt recte, immo præclare, dicta, imprimis ea, quæ securitati Epicuræ, & iis opposita sunt, qui ex ipso docentium numero pseudodidascalia sua eidem patrocinantur, & speciatim imbecillitatem humanam in peccandi licentiam, & spretæ veræ conversionis nostrique abnegationis excusationem, allegare solent.

2. Auctor etiam semel atque iterum ea tradit,
E quibus

quibus ipse hypotheseſin ſuam de *divina agnoscit* regenitorum non parum infringit.

3. Sed in ea tamen ſimul perſtat, eandem paſſim urgens & proſequens, etſi ſine ulla idonea probatione, *perfectione* non ſolum *partium*, ſed *graduum* quoque, exacta; quam quidem diſtinctionem totidem verbis ipſe non adhibuit.

4. Statim ſub tractationis initium non parum aberrat a veritate, quando homines in quatuor claſſes ita diſponit: *Primi corruptioni dominantis voluntario adhuc immerſi jacent. Alteri conversionis ſue voluntatem atque initia habent. Tertii ad juſtificationem proxime accedunt: quarti denique regenerati ſunt: ſed & hi triplices ſunt, puta, vel infantes nondum habitu firmati, vel adulti, vel homines robuſti in Chriſto. Ubi pro eo, quod regenerationem & juſtificationem ad conversionem referre debuiffet, non ſolum juſtificationem conversioni, ſed juſtificationi etiam regenerationem ordine temporis poſtponit, & tamen *regenos & homines robuſtos in Chriſto* diſtinguit, ipſo etiam ſenſu communi in hac partitione poſthabito. Conf. §. XLIII. p. 576. ubi hos ponit gratiæ & reſtitutionis gradus: *Conversionem, purificationem, juſtificationem, regenerationem*, fruſtra ad Pauli exemplum & locum Rom. VII. provocans.*

5. Opera ipſius Chriſti reſpectu fragilitatis cum operibus ſanctorum male conjungit, §. XXXIX. p. 574.

6. Ceterum in materia de servatione præceptorum Dei lectorem remitto ad librum Germanicum, *Apologetische Erläuterung der neuern Historie bey der Evangelischen Kirche* p. 510. seqq. ubi ostenditur, rem omnem notione simplicissima redire ad hæc tria momenta: 1) *Non ex naturæ, sed gratiæ viribus*; 2) *non perfecte, perfectione graduum, sed sincere tamen, perfectione partium*; 3) *non ad ullum meritum proprie sic dictum, sed in nomine Jesu ad Dei gloriam; præcepta Dei a regentis servari*: & deinde additur, tria hæc momenta implicite adesse in conditione subjecti, seu hominis regentis ac justificati.

7. Caput X. integrum agit de *perseverantia* consensu, qui non minus *securitati* Epicuræ, quam *desperationi* oppositus est. Quæ tractatio multa continet egregia & solida, ideoque lectione est dignissima. Hanc vero ipsam tractationem continuatam, aut potius sub nomine *providentiæ & prædestinationis* ex instituto resumtam, videas integro libro *Oecon. VI.* qui itidem cum salis docimastici usu lectus multa exhibet egregia & natatu dignissima, inprimis ea, quæ absoluto prædestinationis decreto opposita sunt.

PRAESES RESPONDENTI

S. D. P.

Lusatia ad Fridericianam nostram studiorum causa missus, vir juvenis ornatisime, testis es ἀριστερός ἔ ἀριστερός, quam carum nobis sit evangelicae doctrinae depositum. Abunde etiam cum reliquis nationis Saxonicae commilitonibus cognovisti, non aliud hic pietatis ac sanctimonie studium commendari, quam quod purioris doctrinae fundamento innititur. Et cum inter alia universum hoc Dissertationum Anti-Poiretinarum institutum huc tendat, tibi etiam unam publicis responsionibus defendendam adferere voluisti, publico hoc documento, quantum profeceris, declaraturus. Stabis itaque in actu isto

isto ita, ut auditorum fert expectatio, & mea moderatoris consuetudo, qui Respondentes meos diutius desertos sua ipsorum fiducia suisque viribus permittere soleo. Ita vero te per Dei gratiam staturum esse, eo minus dubito, quo magis mihi tua in disputando habilitas, prater nuperum publica oppositionis actum, in privatis exercitiis, quorum bina singulis hebdomadibus habentur, perspecta est.

Ad cathedram quidem scholasticam ut tibi ipsi, sic mihi etiam, videris natus, ideoque iis, quae eam ornant, studiis non parvum impendit opera, nec exiguum status pretium: interea tamen sacrosanctam Theologiam, cum linguarum sacrarum & orientalium adminiculis, pro dignitate ac utilitate sua, non immerito tractas ut *ἕγῶν* tuum, mea ipsius, si allegari meretur, juventutis exemplum secutus. Qui enim Gymnasio alicui praest, nec animum theologicis studiis, & sancta eorum praxi, bene habet excultum,

tum, boni Rectoris nomen locumque neutiquam
 tuetur. *Qui vero utroque, scientiæ & vitæ
 sanctioris, respectu bonus est Theologus, in fre-
 quentiorum classum schola de ecclesia Christi,
 [ut de republica nihil dicam] bene merendi cam-
 pum habet longe ampliorem, quam plurimum
 ecclesiarum antistes in ephoria ecclesiastica, etsi
 haud exigua. Schola enim regno Christi non tan-
 tum milites, sed duces quoque militum, seu
 non oves modo, sed ovium etiam pastores, for-
 mat, quod bene affectum est, Academia perfici-
 endum tradens. Huc accedit, quod in phrontiste-
 riis scholasticis, si non sæpius, certe tamen quotan-
 nis, discipulorum alii aliis sufficiantur, & hac
 ratione, pro aucto auditorum numero, ipsorum
 etiam magistrorum meritis auctis, inde fru-
 ctus in ecclesiam & rempublicam amplissimus
 redundet.*

*Quæ qui recte perpendit, non potest non, mis-
 sis præteritisque vulgi opinionibus, in iusto habere
 pretio*

pretio vita genus, quod tanta sese utilitate, immo necessitate, commendat. Nemo autem ad illud se parat, aut parandum permittit, digne, nisi qui sincerum Domini timorem pro studiorum suorum centro habet, & a Vanitate ac ostentatione litteraria [que ipse sic dictus pedantismus est] alienus, in litteris, quod solidum, maturum ac genuinum est, acquirere ac perpolire laborat. Et ex isto θεοσεβείας principio efflorescit scopus ac studium animas immortales, que jam in ipso sacro baptismo Christo consecrate sunt, ad Christum adducendi. Quod institutum quando in re scholastica εγω primarium esse cœpit, omnem omnis operæ reliquæ peripheriam ita dirigit, ut hæc ipsi, tanquam centro, rectis respondeat lineis, quemvis inde successum habens.

Ejusmodi scholastica juventutis magistri, Deo ac hominibus probati, ideam ac exemplar præter alios Lusatia vestra, carissime GUDI,
præci-

*precipue habuit in HOFMANNO, τῷ ὄντι ἐν ἀ-
 γίοις; Virō probis omnibus, Ἐ̄ mihi etiam, quo-
 cum ipsi aliquod litterarum commercium, multo
 autem major animi ac studiorum consensus in-
 tercessit, desideratissimo. Et quid de aliis di-
 cam, cum tibi ipse gratulari possis de parente
 adhuc superstite, qui non de scholastica minus,
 quam ecclesiastica re, eadem, quam ante deli-
 neavi, via optime apud Laubanenses meritus
 est, de ecclesia [ad quam a schola bene recta
 transitus semper est felicissimus] subinde pra-
 clarior meriturus, si Deus, quod ex animo pre-
 cor, ipsum tibi ac tuis, suoque gregi frequentis-
 simo, per multos adhuc annos saluum ac incolu-
 mem servaverit. Cujus spem ut impleas, immo
 etiam superes, dabis operam, nunquam com-
 misurus, ut eorum, quae studiorum ac vitæ
 ἀνταζία Ἐ̄ εὐτυχία requirunt, quidquam in-
 te juste desiderari possit. Dabam Hal. Saxon.
 Idib. Febr. MDCCXXI.*

JJ 5225

ULB Halle

3

002 698 757

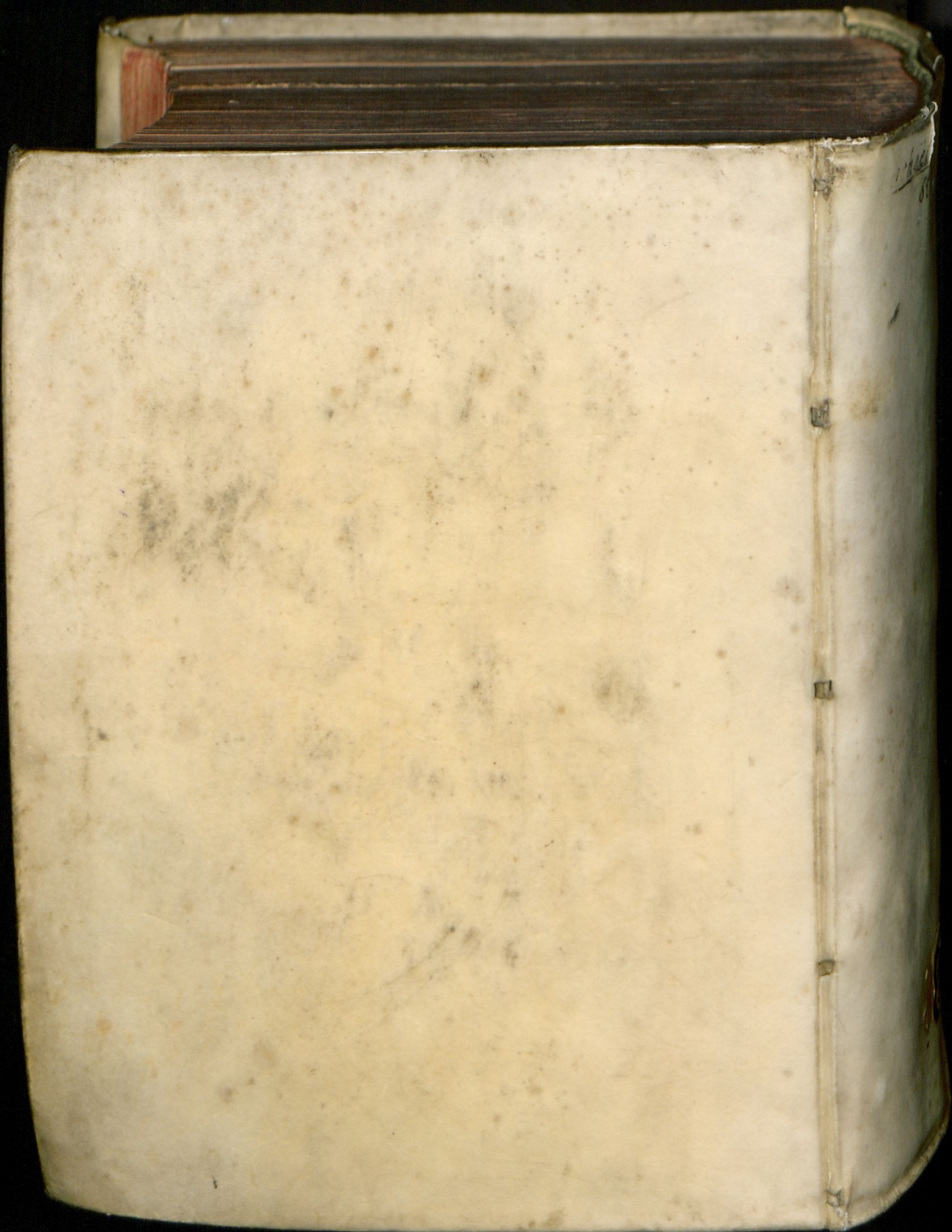

st

Ms 18

Mt:

42

DISSERTATIONUM ANTIPOIRETIANARUM
 DODECADIS POSTERIORIS
Q V A R T A,
 DE
REGENERATIONE,
 NEC NON DE PERFECTIO-
 NE GRADUUM, SEU
ἀναμαρτία ABSOLUTA, RE-
 GENITIS PERPERAM
 TRIBUTA.

QVAM
 IN REGIA FRIDERICIANA
die Febr. hujus M DCC XXI. anni
 SVB PRÆSIDIO

D. JOACHIMI LANGII,
 S. THEOL. PROFESS. ORDINARIJ, *b.s.*

PUBLICO EXAMINI SUBMITTIT
GOTTLOBIUS FRIDERICUS *Budel*
 LAUBA HEXAPOLITANUS,
 S. S. THEOL. ET PHIL. STUDIOsus.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
 Typis JOAN. FRIDERICI KROTTENDORFFII, Acad. Typ.

